6. ساميءَ جا سلوڪ

چيئنراءِ ٻچومل لنڊ ’سامي‘ (1743-1850ع) شڪارپور (سنڌ) جو رهندڙ هئو. هن ڪجهه ورهيه امرتسر ۾ پڻ وڻج واپار سانگي گذاريا : پوءِ جلد ئي واپس شڪار پور اچي ٿي در وٽ هڪ مڙهيءَ ۾ ديرو ڄمائين. هو اُتي ڳرمڪيءَ ۾ چٽڪين تي پنهنجا سلوڪ لکي هڪ مٽڪي اندر رکندو هئو. جيڪي سنڌس پٽ گهنشامداس ڳڏ ڪندي هٿيڪا ڪري رکيا.

١) ٻڌن ڪي ٻوڙي، ٿي سامي لهر سمندر جي،
تن ڪي ڇوي ڪينڪي، جي سنت چڙيا ڇوڙي،
وينا مُنهن موڙي، جڳت ڏون جگديش ڏي.

٢) غيرت منجهه غرُق رهن جيءَ جهان جا،
پوُڄن پير فقير ڪي، رکي ڦيرُ فرق
عاشق چڙهيا اَڇ تي، لِنوَ سان ٻڌ لڪُ
اَندر ٻاهر هڪُ سامي ڏسن سپرين.

٣) سُپني منجهه ڪنگال، راجا ٿيو هڪ ديس جو،
هاٿي، گهوڙا، پالڪيون، ميڙيائين سڀ مال،
در تي بينا ڪيترا، سامي ڪن سوال
جاڳي ايهو حوال، پنندو وَتي پاڻهين.

نوان لفظ :

جڳت = سنسار، ڏوُن =ڪان، جگديش = پرماتما، غيرت=لڄ شرم، غرق=غلطان،
ڦيرُفرق = پيدياءُ، ڪنگال = سُڃو، لِنوَ = وشواس، لَڪُ ٻڌڻ = تياري ڪرڻ، اَڇ = سمنڊُ.

اَڀياس

سوال ١ - هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو :-

١. سمنڊ جي لهر ڪنهن کي ٻوڙي ٿي؟
٢. جڳت ڪان جڳديش ڏانهن ڪير ٿا مُڙي وڃن؟
٣. جهان جا جيوَ ڇا ۾ ٿا غرق رهن؟

۴. عاشق اَچَ تي ڪيئن ٽا چڙهن؟

۵. سَپني ۾ ڪنگال ڪير ٿيو؟

سوال ۲ - هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو :

۱. سپني مان راجا کي ڪهڙو گيان حاصل ٿيو؟

۲. سامي صاحب پرماتما کي پائڻ جي ڪهڙي راهه ڏيکاري آهي؟

سوال ۳- خال پريو :-

۱. .... کي ٻوڙي ٿي سامي لهر سمندر جي.

۲. غيرت منجهه .... رهن جيءَ جهان جا.

۳. سپني منجهه ڪنگال، راجا ٿيو هڪ .... جو.

سوال ۴ - بيت جي آڌار تي سِٽون پوريون ڪريو -

۱. تن کي چوي .... جڳديش ڏي.

۲. پوُڄن پير .... لِنوَ سيان ٻڌي لَڪُ

۳. هاٿي گهوڙا .... ڪَنِ سوال.

پورڪ اَڀياس

سوال (۱) بيت ۾ ڏنل هيٺين اکرن سان شروع ٿيل لفظ لکو.

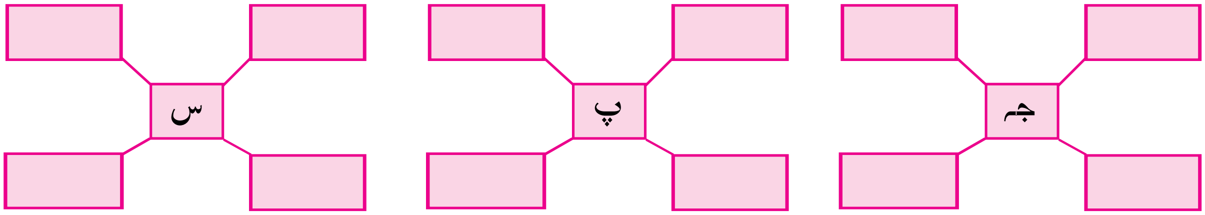

سوال (۲) شعربند تي مشغولي.

سُپني منجهه ------------------- وٺي پاڻهين.

(i) ڪنگال ۽ راجا لفظ جا ضد لکو.

(ii) بيت جي سِٽن ۾ آيل جانورن جا نالا لکو.

(iii) سپني ۾ راجا جو ڪهڙو حال ٿيو؟

سوال (۳) سامي صاحب جو ٻُڌل / پڙهيل ٻيو ڪو سلوڪ لکو.

C9R2VH

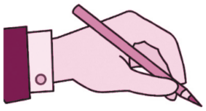

لِکڻ - هُنر
ڪمائتو- لکڻ

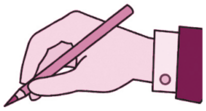

خط لکڻ

خط لکڻ هڪ ڪلا آهي. پنهنجي من جا ڀاوَ / ويچار ٻين تائين پهچائڻ، تنهن سان گڏ پنهنجون ڀاوناؤن ۽ ويچار سٺي ٻوليءَ ۾ بيان ڪرڻ لاءِ خط هڪ عُمدو لکڻ جو ساڌن آهي.

گذريل سال ۾ توهان ’خط لکڻ سکيا‘ آهيو. اُهو خط توهين پرمپرا (خاص نموني) جي موجب لکندا آيا آهيو. پر هاڻي توهين ٽيڪنالاجيءَ جي زماني ۾ گُذران ڪري رهيا آهيو. هاڻي ڪمپيوٽر، موبائيل، اِنٽرنيٽ، ميل اِنهن سڀني سان توهين واقف آهيو.

فون وڌيڪ ڪم آندو وڃي ٿو. اِنڪري خط لِکڻ جي گهُرج ٻه ڪجهه قدر گهٽ ٿي ويئي آهي. تڏهن ٻه پنهنجي ويجهي مائٽ، ساهيڙي / دوست کي پنهنجون ڀاوناؤن، اَثردار نموني ٻڌائڻ، اِهو لفظن ۾ ڀاوناؤن ظاهر ڪرڻ جي قابليت (غير دستوري خط لکڻ وقت) آهي. پنهنجي ڳالهه ويچار (گهُرجون، شڪايت، وينتي) ٺهڪندڙ ۽ گهٽ ۾ گهٽ لفظن ۾ لاڳاپو رکندڙ ماڻهوءَ (اَڌڪاري / عملدار / سمپادڪ / هيڊماستر وغيره) تائين پهچائڻ (دستوري خط لکڻ وقت) ٻه هڪ ڪلا آهي.

خط لکڻ لاءِ ٽيڪنالاجيءَ جو واپرائڻ ٻه اَڄ جي گهرج آهي. هِن ڪانپوءِ توهان کي ميل موڪلڻ جو ٽيڪنيڪ واپرائڻو آهي. تنهن جي ڪري هن سال کان نئين ٽيڪنالاجيءَ موجب خط لکڻ لاءِ ميل موڪلڻ جو طريقو ڏيان ۾ رکڻ وارا آهيون.

هن سال اَسين هيٺين خطن جا نمونا سکڻ وارا آهيون.

خط لکڻ

دستوري
- گهُر، وينتي
- آفيس ۽ ڌنڌي ۾ پيشيور خط

غير دستوري
- ڪٽنب
- پنهنجي ويجهن مائٽن
- يا دوست / ساهيڙيءَ کي موڪلڻ جا خط

دستوري	غير دستوري
١. جنهن ڏانهن خط لکڻو آهي اُن ماڻهوءَ جو عهدو، پتو، (اَئڊريس لکڻ)	١. ناتي موجب ماڻهوءَ جو عزت آفزائيءَ سان خط جي شروعات ڪريو. جيئن پيارو- پياري مانني مانيور وغيره
٢. خط جو وشيه لکڻ	٢. جنهن ڏانهن خط لکو ٿا اُن جو خوش چاڪ بابت پڇڻ.
٣. ٺهڪندڙ، گهٽ ۾ گهٽ لفظن ۾ مقرر مذڪور لکڻ	٣. ڀاوناؤن اَثردار لفظن ۾ بيان ڪرڻ
٤. خط جي آخر ۾ ساڄي پاسي خط موڪلندڙ جو پتو ائڊريس لکڻ ضروري آهي.	٤. ناتي /رشتي موجب پنهنجائپ سان بيان ڪرڻ.
	٥. خط جو وشيه لکڻ جي ضرورت ڪونهي.
	٦. خط جي آخر ۾ ساڄي پاسي خط موڪليندڙ جو پتو (اَئڊريس لکڻ) ضروري آهي.

نوٽ:- خط جو جواب ملڻ لاءِ خط موڪليندڙ جي اَئڊريس لکڻ ضروري آهي. لفافو ڪڍي اَئڊريس لکڻ جي ضرورت ڪونهي. (اي. ميل لاءِ لفافو نہ هوندو آهي.)

خط جو نمونو

تاريخ ______

ڏانهن / ڪنهن کي ______

مانئيہ / مانيور ______

______

وشيہ: ______

صاحب، ______

مکيہ مذڪور

توهانجو / توهانجي

______

پتو (اَئڊريس)

______

(خط موڪليندڙ جي اَئڊريس)

آکاڻي لکڻ

آکاڻي ٻڌڻ يا ٻڌائڻ ٻارن جو آنند جو وشيہ آهي. شاگردن جي ڪلپنا شڪتي، نئين نموني ۾ سرجڻشيلتا جي پرکہ ڏيڻ وارو وشيہ آهي.

توهان آکاڻي لکڻ سکيو آهي. آکاڻي لکڻ جو هُنر، اُن جا اَهميت وارا مُدا، اُنهن مُدن بابت پوريءَ طرح سان ويچار ڪرڻ جو اَڀياس ڪيو آهي.

ڪا ٿيل ڳالھہ جيڪا ٻڌائي وڃي ٿي اُها آهي آکاڻي. آکاڻي پنهنجي ڪلپنا سان سرجڻشيلتا سان رچي وڃي ٿي.

آکاڻيءَ جي شروعات آکاڻيءَ جو اَهم ڀاڱو آهي.

ڪٿا لِکڻ ڪلپنا شڪتيءَ تي آڌار رکندڙ ڪلا آهي. آکاڻيءَ جي ڪردارن، گھٽنا، ترڪ ڪرڻ وارن ويچارن جو وستار ڪرڻ اِهو لکڻ جو هُنر آهي. هن لکڻ جي هنر جو وڪاس ڪرڻ مکيہ مقصد آهي.

آکاڻي لکڻ جي ماڏيم سان آکاڻيءَ مان خوشي ملي اِهو پڻ مقصد آهي.

سٺي آکاڻي لکڻ لاءِ هيٺين ڳالهين تي ڌيان ڏيو:-

(١) آکاڻيءَ جي وشيہ کي سِرو (Title) ڏيو. (تاتپرج لکڻ جي ضرورت کونهي.)

(٢) سِري موجب آکاڻيءَ جي کلپنا هئڻ گهرجي.

(٣) اِهو ضروري نہ آهي تہ سِرو مطلب سٺو ويچار يا چوڻي هجي.

(٤) آکاڻي زمان ماضيءَ ۾ لکجي. (آکاڻي ٻڌائي وڃي ٿي انکِري زمان ماضيءَ ۾ لکي وڃي ٿي پر شاگرد اُن ۾ پنهنجي کلپنا ۾ رچنا موجب آزاديءَ سان (جنهن زمان ۾ چاهي پيش کري سگهي ٿو.) مثال آکاڻيءَ ۾ فلئش بئڪ ۾ گهٽيل گهٽنا ٻڌائيندي اُها زمان ماضيءَ ۽ زمان حال ۾ ٻڌائي وڃي سگهجي ٿي.

(٥) ليک ۾ گهٽنا، واقعي موجب نهکندڙ کال ۾ لکڻ ضروري.

(٦) آکاڻيءَ ۾ سلسلو هئڻ ضروري آهي (گهٽنا موجب هک ڳالهہ ۽ پوءِ اُن سان جڙيل ڳالهہ اَهڙي نموني سلسلو هئڻ گهرجي.)

(٧) آکاڻيءَ موجب واتاورڻ پئدا ٿيڻ / نرماڻ ٿيڻ گهرجي.

(٨) آکاڻيءَ موجب کردار ۽ اُنهن جي گفتگو نهکندڙ ڀاشا ۾ هئڻ گهرجي.

(٩) موقعي موجب، اِسٿان موجب کردارن جي ڀاشا هئڻ گهرجي.

(١٠) هرهک پسگردائيءَ جي ڀاشا الڳہ الڳہ هوندي آهي. آکاڻي لکڻ وقت اِها ڳالهہ ڌيان ۾ رکجي.)

مثال، گهٽنا - راندين جي ميدان، گهر، راڄ درٻار، وغيره واري هجي تہ اُنجي ڀاشا الڳہ ۽ اُنجي شئلي اَلڳہ هجڻ گهرجي)

(١١) ٻين ٻولين جا سلوڪ، سُويچار، چوڻيون، اِصطلاح جيترو ٿي سگهي نہ لکجن جيئن سنڌي ٻوليءَ ۾ هندي/ اَنگريزي ٻوليءَ جا مهاورا (Phrases) کم نہ آڻجن.

(١٢) آکاڻيءَ جي شروعات ۽ آخر جو پاڻ ۾ لاڳاپو هئڻ ضروري آهي.

آکاڻي لکڻ جا نمونا

١. ڏنل شروعات مان آکاڻي لکڻ.

٢. ڏنل سِري مان آکاڻي لکڻ.

٣. ڏنل لفظن مان آکاڻي لکڻ.

٤. اَڌپوري آکاڻي پوري کرڻ.

(الف) کٿا جي شروعات ڏيئي باقي پورو کرڻ.

(ب) آخري حصو ڏنل ۽ شروعات پوري کرڻ.

٥. ٽپن مان آکاڻي لکڻ.

آکاڻي لکڻ لاءِ مٿي ڏنل قسمن کان الڳہ سرجڻشيل نموني ڳالهيون، سلسلو بيان لکي سگهجن ٿا. اَهڙي اَلڳہ اَلڳہ نمونن جو اَڀياس کريو.

ٺڪر پڙهي سوال ٺاهڻ

سوال ٺاهڻ اَچڻ، اِها هڪ اَهميت واري ڀاشا جي قابليت آهي. اِها قابليت حاصل ڪرڻ لاءِ 'ٺَڪر سمجهڻ' اِن يونٽ کي اَڀياسڪرم ۾ شامل ڪيو ويو آهي. توهان درجي نائين ۾ هن جو اَڀياس ڪيو آهي. اُنجو وري اَڀياس ڪريو. ڏنل ٺڪر پڙهي توهان کي سوال ٺاهڻ اَچڻ گهرجن. سوال اَهڙا هجن جن جا جواب هڪ جملي ۾ هجن.

سوالن لاءِ هِدايتون:-

١. تيار ڪيل سوال، سوال جي روپ ۾ معنيٰ پريو هئڻ گهرجي.

٢. ڪير؟ ڪٿي؟ ڪڏهن؟ ڇا؟ وغيره جي قسمن جي سوال ٺاهڻ جو اَڀياس ڪريو.

٣. جن سوالن جا جواب ٺڪر ۾ هجن، اَهڙا ئي سوال ڏيڻ گهرجن.

٤. سوالن جا جواب نہ لکجن.

٥. سوالن جي آخر ۾ سوال جي نشاني ڏيڻ ضروري آهي.

مضمون لکڻ

لکڻ جي هنر جو وڪاس ڪرڻ جو مکيہ پاڳو آهي ''مضمون لکڻ'' مضمون معنيٰ ڪنهن وشيہ سان لاڳاپو رکندڙ پنهنجن ويچارن جو مُدن موجب ٺهڪندڙ نموني پيش ڪرڻ.

لکڻ جي هُنر سان گڏ مضمون لکڻ جو مکيہ مقصد آهي. ڇڪاسيندڙ، ويچار، جاچ شڪتي ۽ سرجڻشيلتا ۽ سُٺي نموني سمجهڻ، اِنهن سڀني لياقتن جو وڪاس ٿيڻ.

مضمون لکڻ وقت، مضمون لکڻ واري جي ويچارن جو پاڇو پوندو رهي ٿو. وشيہ سان لاڳاپو رکندڙ، جاچيل ويچار، پنهنجون ڀاونائون، ڪلپنائون ۽ سرجڻشيلتا، اِنهن جو اَثردار لفظن ۾ بيان مطلب مضمون لکڻ.

> پڙهڻ، سمجهڻ، جاچڻ، ويچار، ڀاونائون، ڪلپنائون ۽ آزمودا اِنهن جو پنهنجن لفظن ۾ ظاهر ڪرڻ اِهو لکڻ جي هنر جي وڪاس جي مکيہ نشاني آهي.

هن سال عملي پرچي لاءِ بياني، آتم ڪٿا، خيالي اِنهن مضمونن جي قسمن جو اڀياس ڪرڻ وارا آهيون:

مضمون لکڻ لاءِ هِدايتون:-

١. ڪنهن بہ مضمون جي شروعات وڻندڙ هئڻ گهرجي. مضمون اَڳيان وڌيڪ پڙهڻ لاءِ چاهہ ٿئي. ڏنل وشيہ موجب شروعات ڪنهن خاص سُٺي ويچار، گهٽنا، واقعي، گذارش (وينتي)، گفتگو سان ڪجي.

٢. مضمون جي وچ واري ڀاڱي ۾ وشيہ جو وستار ڪجي. وِستار ڪرڻ وقت اِصطلاح، چوڻيون، پهاڪا وغيره اِستعمال ڪري اَثردار نموني لِکجي.

٣. مضمون جي پڇاڙي، پڙهندڙ کي وشيہ موجب ويچارڌارا ڏانهن وٺي وڃڻ واري هئڻ گهرجي. وشيہ سان لاڳو هجي.

واقعو لکڻ / آزمودا لکڻ- اَسانجي سامهون گهٽجندڙ/ گهٽيل ڪو واقعو يا گهٽنا اَسانجي ويچارن ۾ هميشه هوندي آهي.

اُن واقعي / گهٽنا جو اَثر اَسانجي من تي هوندو آهي. اُن بابت پنهنجا ويچار، ڀاونائون، آزمودا، لفظن ۾ بيان ڪرڻ اِهو واقعي لکڻ يا آزمودو لکڻ ۾ اُميد ڪئي وڃي ٿي.

باريڪبينيءَ سان جاچڻ جي شڪتي، اُنجو ڀاڻ مٿان اَثر اِهي واقعي / آزمودو لکڻ لاءِ تمام ضروري ڳالهيون آهن.

واقعو / آزمودو لکڻ وقت رڳو ٻاهريون بيان نہ پر اُن سان گڏ واقعو ڏسڻ واري جي من ۾ کهڙيون ڀاونائون پئدا ٿيون ۽ ڪهڙا ويچار آيا ۽ مکيہ ڳالهہ اِها آهي تہ واقعي ڏسڻ واري جي من تي ڪهڙو اَثر ٿيو ۽ اِنهن جو اَثرائتي لفظن ۾ بيان هئڻ گهرجي.

واقعو لکڻ:- پنھنجي اَکين اڳيان گھٽنا گھٽجي رھي آھي. اِھا ڪلپنا ڪري گھٽنا جي پوري وستار سان ڄاڻ، ماڻھن جي پرتيڪريا ۽ گھٽنا جو پاڻ تي ٿيل اَثر، اِنھن ٽنھي ذريعي واقعو لکڻ ڳ ھرجي. (ڪيترا دفعا، عملي پرچي ۾ ڏنل گھٽنا / واقعو ڪلپناتمڪ ٿي سگھي ٿو. اُن گھٽنا جي ڪلپنا ڪري، چنڊچاڻ ڪري ڪلپنا شڪتيءَ سان مضمون لکڻ گھرجي.)

آزمودو لکڻ:- اَسين ڪنھن پروگرام، ڪاريہ‌ڪرم ۾ وياسين يا پاڻ ورتو اِھو ڪلپنا ڪري ڪاريڪرم جي پوري وستار سان ڄاڻ جو بيان، اُن جا ٻيا مُدا (مثال: پڪنڪ) ھجي تہ اُن جي اِتھاسڪ ڄاڻ، پنھنجا آزمودا، ۽ پاوَ پاوِنائون اِنھن جو بيان ڪرڻ اَچڻ گھرجي. آزمودو لکڻ ۾ پنھنجي آزمودي آيل ڳالھين جو ورنن سُڻي/ ڏُکي / خوشي اَثرائتي نموني ڪرڻ اَچڻ اَھميت وارو آھي.

آتم ڪٿا لکڻ:- (١) آتم ڪٿا مطلب ڪنھن ٻئي جي آتما اَسان ۾ سمائجڻ

(٢) ٻئي جي سک- دک جو ويچار ڪرڻُ، ان جي من کي سمجھڻ.

(٣) ساھواري ۽ بنا ساھواري جي پاوِنائن کي سمجھڻ

(٤) اُن شيءِ جي جڳھ تي اَسين آھيون اھا ڪلپِنا ڪري اُن شيءِ جي من ويچار/ پاونا / سُک- ڏُک، لفظن ۾ بيان ڪرڻ اِھو آتم ڪٿا لکڻ جي مکيہ خاصيت آھي.

آتم ڪٿا لکڻ جي پاشا عدد واحد (مان ڳالھايان ٿو / ٿي) ھئڻ گھرجي.

وشيہ موجب پرستاونا (ڪا گھٽنا، واقعو / قصو) لکي مضمون جي شروعات ڪري سگھجي ٿي. پر اِھا پرستاونا تمام ننڍي، يا ٿوري ۾ ھئڻ گھرجي.

خيالي:

(١) خيالي مضمون ۾ وشيہ موجب ويچار ھئڻ گھرجن.

(٢) خيال مضمون ۾ بيان / ورنن، ڪلپنا کان وڌيڪ خيال اَھميت وارا ھوندا آھن.

(٣) ھرھڪ ويچار جا ٻہ پاسا ھوندا آھن.

(٤) اُنھن ٻنھي پاسن سان لاڳو ويچار مضمون ۾ ھئڻ گھرجن.

(٥) پنھنجي ويچارن جي پُٺڀرائيءَ لاءِ مُدا، مدد سان لاڳو ترڪ سان گڏ پيش ڪرڻ اَھميت وارو آھي.

پنھنجي ڄاڻ، پڙھڻ، ويچار جيترا وڌيڪ اوترو خيالي مضمون لکڻ وڌيڪ سؤلو ٿئي ٿو.

گفتگو لکڻ

ھڪ ٻئي سان ڳالھ ٻولھ ڪرڻ وقت پاشا تمام گھڻي اَھميت رکي ٿي. گفتگو ڪرڻ يعنيٖ پختي نموني پنھنجا ويچار رکڻ، پنھنجا رايا ڏيڻ وغيره پيش ڪرڻ.

لکڻ جي ھُنر سان گڏ، گفتگو لکڻ جو مکيہ مقصد آھي. پنھنجا ويچار، رايا، ڄاچيل ڳالھ سٺي نموني سمجھي، وشيہ موجب ڳالھائي ظاھر ڪرڻ، اِنھن سيني جو وڪاس ڪرڻ.

گفتگو لکڻ وقت، گفتگو ڪرڻ وارن جي ويچارن، سمجھ پاوِنائن، ڪلپنائن، سرجڻشيلتا پاشا جي ڄاڻ انھن سيني جي پيشڪش آھي.

گفتگو لکڻ وقت ڌيان ۾ رکو تہ :-

گفتگو زمان حال ۾ ھجڻ گھرجي.

وشيہ سان لاڳاپو رکندڙ ھجي.

ڪردار موجب ھجي.

موقعي / گھٽنا / قصي موجب ھجي.

ڳالھ ٻولھ ۾ لاڳاپو ھجي.

رشتي موجب (جيئن وڏن سان لياقت سان ڳالھائڻ) ھئڻ گھرجي.

نھڪندڙ بيھڪ جون نشانيون ڪم آڻي لکجي.

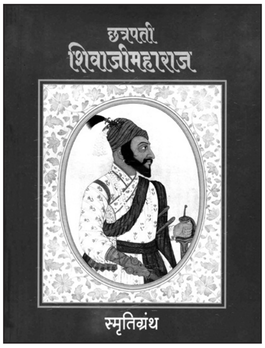

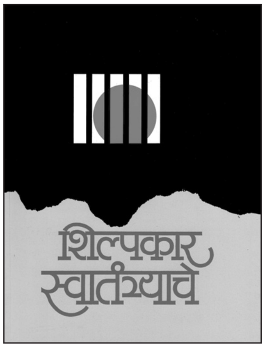

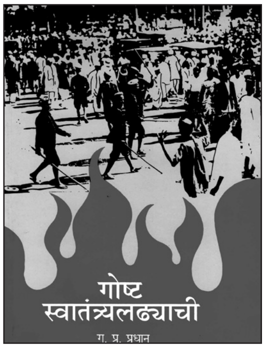

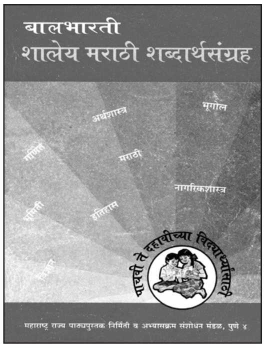

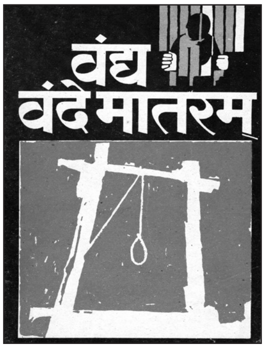

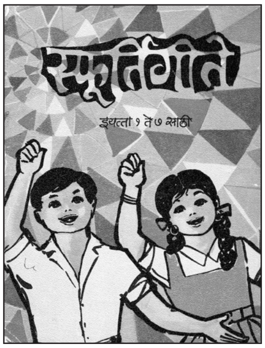

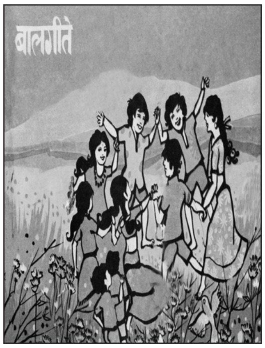

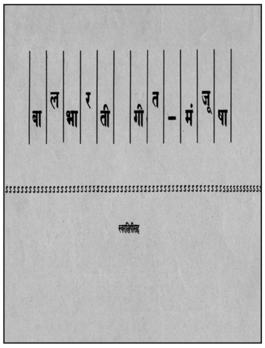

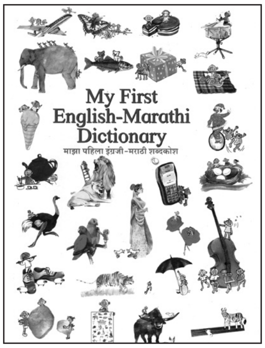

- पाठ्यपुस्तक मंडळाची वैशिष्ट्यपूर्ण पाठ्येत्तर प्रकाशने.
- नामवंत लेखक, कवी, विचारवंत यांच्या साहित्याचा समावेश.
- शालेय स्तरावर पूरक वाचनासाठी उपयुक्त.

पुस्तक मागणीसाठी www.ebalbharati.in, www.balbharati.in संकेत स्थळावर भेट द्या.

साहित्य पाठ्यपुस्तक मंडळाच्या विभागीय भांडारांमध्ये विक्रीसाठी उपलब्ध आहे.

ebalbharati

विभागीय भांडारे संपर्क क्रमांक : पुणे - ☎ २५६५९४६५, कोल्हापूर- ☎ २४६८५७६, मुंबई (गोरेगाव) - ☎ २८७७१८४२, पनवेल - ☎ २७४६२६४६५, नाशिक - ☎ २३९१५११, औरंगाबाद - ☎ २३३२१७१, नागपूर - ☎ २५४७७१६/२५२३०७८, लातूर - ☎ २२०९३०, अमरावती - ☎ २५३०९६५

مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ نرمتي و اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پُڻي.

सिंधी अरे. सिंधुभारती इयत्ता दहावी (सिंधी माध्यम)

₹ 42.00